Waar staan progressieve partijen in het krachtveld van de Europese Unie?

Hendrik Vos

In 2016 werd Alexander Van der Bellen president in Oostenrijk. Hij werd gesteund door de groene partij, en won het van Norbert Hofer, de extreemrechtse kandidaat. Twee keer zelfs, want de verkiezingen moesten worden overgedaan nadat onregelmatigheden aan het licht waren gekomen.

Door de Europese Unie ging er een zucht van verlichting, want na de Brexit en de goede resultaten van Marine Le Pen in de Franse peilingen was er een vrees dat de Europese samenwerking wel eens in elkaar kon zakken. In Duitsland zou extreemrechts het misschien ook wel goed doen. Nadat in Amerika Donald Trump tot president was verkozen, was het ondenkbare niet meer onmogelijk. De sfeer is intussen gekanteld. De Britten rijden zich vast in de Brexit, in andere landen bestaat weinig animo om het Britse voorbeeld te volgen, in Frankrijk werd Emmanuel Macron president met een positieve en pro-Europese boodschap en in Duitsland twijfelt haast niemand er nog aan dat Angela Merkel ook de nieuwe kanselier wordt. En als zij het niet wordt, dan is het Martin Schultz die kanselier wordt, een minstens even sterke verdediger van de Europese integratie.

De Europese Unie, die door vele commentatoren sinds de start van de eurocrisis al op sterven na dood werd verklaard, lijkt intussen uit het woeligste water te zijn geraakt. Maar hoe zit het dan met de krachtsverhoudingen binnen die Unie? In deze bijdrage bekijken we eerst welke plaats de progressieve partijen innemen in het Europa van vandaag, en in welke mate zij kunnen wegen op de besluitvorming. Met progressieve partijen bedoelen we politiek linkse bewegingen, dus groene partijen, sociaal-democraten, en radicalere strekkingen aan die kant van het spectrum. We stellen vast dat er weliswaar verschillen zijn tussen de lidstaten, maar algemeen bekeken valt op dat deze politieke tendenzen niet echt sterk scoren, in verhouding tot wat men zou kunnen verwachten. Immers, de thema's en de uitdagingen van het moment zouden hen moeten liggen: het gaat om onderwerpen waar progressieve partijen duidelijke standpunten over hebben. Ze slagen er echter niet in om dit electoraal overtuigend te verzilveren.

In een tweede deel geven we aan dat de kwesties die vandaag op de politieke agenda staan ook niet per definitie tot progressieve winst moeten leiden. De uitdagingen leiden tot een polarisering en niet iedereen is gewonnen voor de progressieve recepten. Toch zou er ruimte moeten zijn voor sterkere scores, en dus meer politiek gewicht.

In deel drie bekijken we hoe rechtspopulistische partijen erin slagen om een deel van de potentiële kiezers af te romen, dikwijls met een verhaal dat erg pessimistisch is ('het gaat de slechte kant op met de wereld, en we moeten terug naar vroeger'). Daarnaast, en dat komt in deel vier aan bod, worden thema's soms ook door andere partijen of bewegingen geclaimd, bijvoorbeeld door de nieuwe Franse president Emmanuel Macron, die nochtans een meer liberale stempel draagt. Het valt nog te bezien of die daar een sterk en coherent verhaal rond kan maken dat consequent wordt uitgevoerd en zijn neerslag vindt in het beleid. Het moet progressieve partijen, zo stellen we in het laatste deel,

in elk geval niet tegenhouden om op allerlei andere terreinen vandaag consequent en soms tegen de algemene stroom in, hun eigen visie naar voor te schuiven. Ze kunnen zich daarbij laten leiden door een aantal fundamentele waarden en bekommernissen die de essentie vormen van hun ideologie en dus hun bestaansrecht.

Niet in goeden doen

In het bijzonder voor progressieve partijen en bewegingen was de verkiezing van Van der Bellen een opsteker. Maar dat neemt niet weg dat groene of sociaaldemocratische partijen in Europa algemeen gesproken vandaag niet bepaald in goeden doen zijn. Het enthousiasme voor de Europese samenwerking mag dan wel opgeflakkerd zijn, maar het is niet zo dat zogenaamde progressieve partijen daar volop van profiteren.

In Nederland en Frankrijk werden de sociaaldemocraten bij de laatste verkiezingen min of meer weggevaagd. In het Verenigd Koninkrijk ging Labour er met Jeremy Corbyn weliswaar op vooruit, maar dat had vermoedelijk meer te maken met de zwakte van premier Theresa May dan met een breed gedragen enthousiasme voor zijn project. In sommige landen doet extreemlinks het behoorlijk goed: in Frankrijk scheelde het niet eens zoveel of Jean-Luc Mélenchon had de tweede ronde van de presidentsverkiezingen gehaald. Toch is het moeilijk om te spreken van een algemene trend in heel Europa. In het Europees Parlement is de meest linkse fractie toch maar een kleine groep.

Laten we even kijken naar het niveau van de staats- en regeringsleiders van de Europese Unie. Acht van de achtentwintig behoren tot de centrumrechtse Europese Volkspartij. 'Centrum' mag in sommige gevallen wegvallen: Viktor Orbán vaart in Hongarije een uitgesproken rechtse koers. Zeven leiders zitten in het liberale kamp, en eigenlijk mag ook Emmanuel Macron daar nog aan toegevoegd worden. Daarmee zijn de liberalen overigens sterk ondervertegenwoordigd in Europese topfuncties, die grotendeels bij politici uit de Europese Volkspartij zitten. Met de Poolse en de Britse premier zijn er twee leiders die verbonden zijn met de Fractie van de Conservatieven. Aan de andere zijde is er Alexis Tsipras, de Griekse premier, wiens partij behoort tot de meest linkse fractie in het Europees Parlement. En dan zijn er de zeven sociaaldemocratische leiders. Bij nadere analyse wordt het moeilijk om ze allemaal als werkelijk progressieve politici te bestempelen, zeker als we kijken naar hun houding tegenover vluchtelingen. De Tsjechische en Slovaakse regeringen weigeren om solidair te zijn in dit debat en zouden liefst geen vluchtelingen opnemen, en al zeker geen moslims. De Italiaanse regering sluit schimmige deals met mensensmokkelaars en de Oostenrijkse regering stuurt het leger naar de bergpassen om dolende vluchtelingen en asielzoekers uit het land te houden. Al deze landen worden geleid door premiers die behoren tot de sociaaldemocratische fractie, maar hun beleid is niet echt een voorbeeld van wat men traditioneel verstaat onder een linkse politiek.

Groene partijen zitten nergens prominent in de regering en slaagden er bij de laatste Europese verkiezingen in 2014 ook niet in om sterker dan voorheen voor de dag te komen. Soms overklassen ze tegenwoordig de klassieke sociaaldemocraten, maar dat heeft meer te maken met de zwakte van die laatste. In de meeste lidstaten blijven de groenen electoraal gesproken een eerder marginaal fenomeen, met zelden een score

van meer dan tien procent. Ook in Nederland bleef de bejubelde Jesse Klaver nipt onder die drempel tijdens de verkiezingen voor de Tweede Kamer in maart 2017.

In meerdere opzichten is het vreemd dat partijen met een linkse, groene of progressieve agenda niet echt op grote schaal doorbreken in het Europa van vandaag. De uitdagingen van de laatste jaren bieden immers veel perspectief. De onderwerpen die in het nieuws zitten en de publieke opinie sterkst beroeren, sluiten aan bij thema's waar progressieve bewegingen en partijen sterke en coherente standpunten over hebben: de vluchtelingencrisis en het gebrek aan een menswaardige aanpak ervan, de klimaatverandering of de sjoemelsoftware, stuitende belastingontwijking door de allergrootste bedrijven, besparingen die werden opgelegd in het kader van de eurocrisis, de bankencrisis en de graaicultuur die aan het licht kwam, de existentiele vraagstukken waarmee een rauw kapitalisme geconfronteerd werd, …

In meerdere opzichten is het vreemd dat partijen met een linkse, groene of progressieve agenda niet echt op grote schaal doorbreken in het Europa van vandaag. De uitdagingen van de laatste jaren bieden immers veel perspectief.

Voor progressieve partijen was er de voorbije periode geen gebrek aan mogelijkheden om zich te profileren. De meeste doen dat ook in hun programma's en tijdens de debatten. Maar toch kunnen ze dit electoraal maar zelden verzilveren. Integendeel, ze zitten vaak in de hoek waar de klappen vallen. Een spectaculaire uitzondering was de verkiezingsoverwinning van Tsipras in Griekenland.

De stem van het volk

Tsipras werd verkozen met een programma waarin hij beloofde om komaf te maken met de zware besparingen die zijn land moest doorvoeren. Onmiddellijk na die verkiezingsoverwinning werd in progressieve middens verkondigd dat de Europese leiders nu maar eens goed moesten luisteren naar de stem van het volk. De kiezers hadden een signaal gegeven, heette het. Meer in het bijzonder: ze wilden niet meer verder besparen.

Het is riskant om met zo'n argumenten te zwaaien. Wie de redenering afmaakt, moet namelijk vaststellen dat even voordien de Duitsers even massaal voor Angela Merkel hadden gekozen, die in haar campagne net benadrukte hoe belangrijk het was dat de overheidsfinanciën in orde waren. Viktor Orbán werd in Hongarije verkozen met een meerderheid die een stuk ruimer was dan degene die Tsipras achter zich kreeg. In de nasleep van die overwinning bleef het stil in het progressieve kamp. Er werd, voor zover we het ons herinneren, in elk geval niet geroepen dat het Europese establishment nu maar eens goed naar de stem van de Hongaren moest luisteren.

Na het Brexit-referendum klonk het overal, van heel links tot heel rechts en alles ertussen, dat de Europese Unie nu maar eens dringend moest horen wat de mensen willen. Maar niemand specifieerde naar wélke mensen de Europese beleidsmakers moesten luisteren: naar de Duitsers? Naar de Grieken? Naar de kiezers van Viktor Orbán? Die van Jesse Klaver? Naar de aanhangers van Bart De Wever? Of eerder die van Raoul Hedebouw?

Er wordt nogal snel gezegd, aan elke kant van het politieke spectrum, en zeker ook langs links, dat de structuren in de Europese Unie democratischer moeten worden. Daar valt tot op zekere hoogte misschien wel wat voor te zeggen. Maar of het beleid er daarom anders zou uitzien, is nog zeer de vraag. Het rechtstreeks verkozen Europees Parlement heeft bij (ruime) meerderheid ingestemd met de wetgeving die zegt dat lidstaten hun begroting in geen geval mogen laten ontsporen, want dat er anders straffe sancties komen. De meeste mensen stemden bij de Europese verkiezingen van 2014 op partijen die hier een programmapunt van maakten. Dan moet het ook niet verwonderen dat dit het beleid wordt.

Toen Tsipras met zijn partij Syriza in Griekenland won, werd er langs de linkerzijde gedroomd van een radicale golf die Europa zou overspoelen. Spanje zou als eerste volgen, met Podemos. Veel is daar allemaal niet van in huis gekomen, en het is nog zeer de vraag of Tsipras ooit een nieuw mandaat zal krijgen van de Griekse kiezer. Al is het maar omdat hij nog geen fractie van zijn programma kon uitvoeren.

Maar in elk geval: als progressieve partijen zeggen dat zij de werkelijke stem van het volk zijn, dan is dat een gewaagde stelling. Ze gaat voorbij aan het feit dat er veel tegenstellingen in het volk zitten en dat het volk soms ook weinig consequent is.

'Het volk' vindt het een schande dat er Poolse loodgieters zijn die ons werk afpakken, maar gaat zelf wel op zoek naar een Oost-Europeaan om de badkamer te renoveren, omdat die veel goedkoper werkt. 'Het volk' vindt het verschrikkelijk dat er zoveel Litouwse vrachtwagens op onze wegen rijden, maar koopt wel in supermarkten waar de spullen enkele centen goedkoper zijn omdat er bespaard is op het transport door met Oost-Europese transportfirma's te werken.

Als progressieve partijen zeggen dat zij de werkelijke stem van het volk zijn, dan is dat een gewaagde stelling. Ze gaat voorbij aan het feit dat er veel tegenstellingen in het volk zitten en dat het volk soms ook weinig consequent is.

De verontwaardiging over de sjoemelsoftware bleek algemeen: autobouwers hadden geprutst aan de software, waardoor de uitstoot van wagens tijdens testen merkelijk lager lag dan de reële uitstoot. Maar toen de software werd gecorrigeerd, bleek de verontwaardiging toch vooral te situeren bij de bezitters van snelle wagens die plots merkten dat hun auto minder rap optrok.

Iedereen lijkt de Europese aanpak van de vluchtelingencrisis, of eerder het gebrek eraan, een schande te vinden. De ene omdat Europa te weinig doet om de grenzen te bewaken en vluchtelingen buiten te houden, de andere omdat er zo weinig solidariteit wordt afgedwongen en er geen menswaardige oplossing wordt uitgewerkt.

We willen maar zeggen: progressieve partijen zullen niet zo snel iedereen kunnen verleiden, zelfs niet als ze het goed uitleggen en charismatische leiders hebben. Een deel van de ontgoocheling over de verkiezingsresultaten heeft vast te maken met overdreven hoop: de verwachting dat de kiezers, als ze goed nadenken en hun hart en hun verstand in onderlinge harmonie laten spreken, wel zullen stemmen op linkse partijen, in al hun varianten. Anders gezegd, dat kiezers allemaal *Gutmenschen* zijn.

Dat is niet zo, en wellicht hoort het bij de essentie van een democratie. Het zou griezelig zijn als ieder spontaan dezelfde mening zou hebben. Er zijn verschillende visies op problemen, en mensen hebben uiteenlopende prioriteiten. De ene vindt het klimaat belangrijk, de andere de snelheid van zijn wagen.

Het moet progressieve partijen evenwel niet tegenhouden om, vanuit hun overtuiging en hun visie op de maatschappij, coherente plannen uit te werken en aan de kiezer voor te leggen. Precies omdat zij best wel een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan het debat, en daarin gesteund worden door ngo's en allerlei andere maatschappelijke bewegingen, kunnen we vermoeden dat ze een groter electoraal potentieel hebben dan ze op dit moment realiseren. Een deel van hun eventuele kiezers lijkt evenwel te worden weggekaapt door rechtspopulistische partijen.

Weggemaaid gras

De kiezer is in de loop van de afgelopen decennia veranderd, en dat stelt progressieve partijen voor een grote uitdaging. Eenvoudig samengevat: het overgrote deel van de mensen is er in de voorbije periode materieel op vooruitgegaan. Maar tegelijk is er klaarblijkelijk ook een grote onvrede gegroeid.

Het overgrote deel van de mensen is er in de voorbije periode materieel op vooruitgegaan. Maar tegelijk is er klaarblijkelijk ook een grote onvrede gegroeid.

Klassieke linkse partijen pleitten in het verleden vooral voor materiële vooruitgang: hogere lonen, betere arbeidsomstandigheden, fatsoenlijke huisvesting en gezondheidszorg voor iedereen. Grote lagen van de bevolking hebben daar de vruchten van geplukt en Europa is er in allerlei opzichten veel beter aan toe dan enkele tientallen jaren geleden. Mensen leven gezonder en zijn hoger opgeleid, ze wonen in betere huizen, hebben badkamers en verwarming, er wordt meer gegeten en geconsumeerd, er is meer comfort, behandelingen bij ziekten hebben meer succes, … Een heel grote groep mensen heeft een welvaartspeil bereikt waar een vorige generatie slechts van kon dromen. Dat blijkt misschien niet onmiddellijk uit de armoedecijfers, die hoog blijven, maar dat heeft veel te maken met de manier waarop ze berekend worden: wie onder een bepaald percentage van het mediaaninkomen zit, is arm. Maar als het mediaaninkomen fors toeneemt, gebeurt hetzelfde met de drempel die beschouwd wordt als de grens voor armoede. Wie vandaag arm is, heeft het over het algemeen beter dan wie vroeger arm was.

Tegelijk ligt het allemaal subtieler. Ten eerste, er is een specifieke onderlaag die wel degelijk nog diepe miserie kent. Het gaat bijvoorbeeld om mensen van allochtone afkomst die om allerlei redenen moeilijk hun weg vinden naar de arbeidsmarkt en in de maatschappij in het algemeen. Er zijn alleenstaande, werkloze moeders, of gepensioneerden met een belachelijk laag pensioen. In allerlei onderzoeken komen groepen naar voor die merkelijk meer risico lopen dan andere. Maar het zijn groepen die slecht georganiseerd zijn en, mede daardoor, de kritische massa missen om uit te groeien tot een beweging zoals de klassieke linkse partijen en bonden van vroeger.

Ten tweede, veel van de toegenomen welvaart is een gevolg van de globalisering. Die maakte het mogelijk om sneller en vlotter te handelen, te reizen, informatie uit te wisselen, enzovoort. De vruchten van die globalisering worden echter niet door iedereen tegelijk en in dezelfde mate geplukt. Grote ondernemingen die vlot grensoverschrijdend opereren, hebben meer voordeel bij een grote eenheidsmarkt en vrijhandel dan kleinere spelers. Wie hooggeschoold is en een paar talen spreekt, vindt sneller zijn weg in de geglobaliseerde samenleving dan wie amper een diploma heeft en zich minder goed kan uitdrukken. Men spreekt in dat verband wel eens van de slachtoffers van de globalisering. Het klopt wel degelijk dat er slachtoffers vallen: het kleine bedrijf dat de deuren moet sluiten, en de werknemer die weggeconcurreerd wordt door iemand van over de grens die voor een lager loon en aan slechtere voorwaarden hetzelfde werk wil doen. Maar veel breder dan de werkelijke slachtoffers, waarvan het aantal moeilijk te becijferen is, en die soms ook wel opvangnetten ter beschikking hebben, is de groep mensen die voelt dat anderen meer profijt doen bij de globalisering dan zijzelf. Zelfs als iedereen er baat bij zou hebben, dan nog ontstaat er onvrede als er een gevoel is dat die baten niet min of meer eerlijk of gelijk verdeeld worden.

Veel breder dan de werkelijke slachtoffers, waarvan het aantal moeilijk te becijferen is, en die soms ook wel opvangnetten ter beschikking hebben, is de groep mensen die voelt dat anderen meer profijt doen bij de globalisering dan zijzelf.

Het *malcontentement* dat bij grote delen van de bevolking aanwezig is, heeft dus wellicht eerder te maken met deze aspecten, méér dan met werkelijke materiële achterstand. Die mentale kwestie, in combinatie met het gevoel dat er processen spelen waar geen greep op valt te krijgen, is dus erg belangrijk om de ontgoocheling, het ongenoegen en de mistevredenheid te begrijpen die vandaag bij grote groepen leeft.

Voor linkse partijen is dat een uitdaging: hun bekommernis om achterblijvers en om wie minder geprivilegieerd is, blijft overeind, maar de vertaling ervan in een verkiezingsprogramma en in slogans die aanslaan, is een stuk complexer geworden. Een pleidooi voor belastingverhoging valt bij potentiële progressieve kiezers vandaag bijvoorbeeld niet per definitie nog in goede aarde, terwijl het vroeger wel een makkelijk punt was om bij de linkse achterban te scoren. De achterban van toen had weinig last van zo'n belastingverhoging, maar vandaag verdient zij ook behoorlijk, doet aan pensioensparen en heeft misschien wat centen in een beleggingsfonds gestoken.

De voorbije periode hebben we gezien dat partijen die we kunnen bestempelen als rechtspopulistisch wel in staat zijn gebleken om deze kiezers binnen te rijven. Een belangrijk element daarbij is, volgens Marc Elchardus, een gevoel van *declinisme*. Wie het gevoel heeft dat het slecht gaat, en alleen maar verder bergaf zal gaan, zal al snel geneigd zijn om voor rechtspopulistische partijen te kiezen. Die hebben over het algemeen immers ook een heel pessimistische visie op de samenleving: vroeger was alles beter, en nu zijn we op de foute weg. Ook al klopt dat niet met de feiten, het sluit wel aan bij een reëel aanwezig sentiment.

In die optiek is het voor progressieve partijen belangrijk om niet diezelfde weg op te gaan: wie benadrukt dat we op het foute pad zitten, zegt daarmee impliciet dat het

vroeger beter was. En spreidt bijgevolg het bed van partijen die zich profileren als de bewakers van de oude tradities en de voorstanders van de terugkeer naar vroeger.

Het is wellicht verstandiger voor progressieve partijen om een verhaal van hoop te brengen: het gaat niet zozeer de slechte kant uit met de wereld, maar het kan wel nog veel beter. En de opportuniteiten die de globalisering biedt, kunnen nog zoveel meer betekenen voor grotere groepen van de bevolking die er nu onvoldoende de vruchten van plukken.

Beschermend Europa

Het meest voor de hand liggende thema waar linkse partijen zich op kunnen profileren, is dat van de 'bescherming'. De technologische, culturele, economische en andere ontwikkelingen van de voorbije periode bieden fantastische kansen, maar er kunnen ook slachtoffers zijn. En die verdienen bescherming.

Het meest voor de hand liggende thema waar linkse partijen zich op kunnen profileren, is dat van de 'bescherming'. De technologische, culturele, economische en andere ontwikkelingen van de voorbije periode bieden fantastische kansen, maar er kunnen ook slachtoffers zijn. En die verdienen bescherming.

Europese politiek is er altijd op gericht geweest om grenzen te slopen. Daar is in essentie niets mis mee. Maar het kan leiden tot misbruik, en tot onwenselijke concurrentie. Op vele vlakken heeft de Europese Unie in de loop van de voorbije jaren wetgeving gemaakt om deze mogelijke problemen in te dijken. Op allerlei terreinen is de Europese Unie een min of meer gelijk speelveld geworden. Consumentenbescherming, grote delen van de milieupolitiek of voedselveiligheid: het is Europees geregeld. Nergens in de wereld zijn de standaarden op deze vlakken zo hoog als in de Unie. Deze vaststelling sluit aan bij wat we in het vorige deel opmerkten: zwartgalligheid en diep pessimisme zijn overdreven en buitensporig. Maar er blijven wel nog grote uitdagingen. Het is prima dat Oost-Europeanen overal op het continent werk kunnen zoeken, maar het is minder prettig als dit gebeurt ten koste van de rechten van werknemers elders in de Unie. Dus moet er wetgeving gemaakt worden die ook hier het veld meer gelijk trekt: ieder die op eenzelfde plaats hetzelfde werk doet, zou eenzelfde loon en eenzelfde sociale bescherming moeten hebben.

We hebben gretig grenzen opengezet voor andere landen, omdat dit Europese bedrijven de kans gaf om zelf ook elders in de wereld actief te worden, maar als Chinese firma's de markt komen vervalsen door dumping of door een agressieve en dubieuze overnamepolitiek, dan moet er snel kunnen worden ingegrepen. Als multinationals lidstaten tegen elkaar uitspelen, op zoek naar het laagste belastingtarief, dan verdwijnen potentiële overheidsinkomsten. Er kunnen dus maar beter gezamenlijke afspraken worden gemaakt die het minstens mogelijk maken dat winst belast wordt in het land waar ze wordt gemaakt. En bij voorkeur aan tarieven die niet te ver uiteenlopen.

Het is de Franse president Macron die deze thema's volop uitspeelt en tracht te vertalen in concrete programmapunten. Dat is opvallend, want het is niet echt een 'liberaal' programma, terwijl Macron zich op andere vlakken wel als liberaal profileert. Een

'beschermend beleid' voeren, vraagt om een sterk overheidsingrijpen. Dat hij dit programma nu overtuigender en met meer weerklank lijkt te brengen dan linkse partijen, heeft wellicht veel te maken met de zwakte en ongeloofwaardigheid van zijn sociaaldemocratische voorganger, François Hollande.

Het blijft evenwel afwachten hoe consequent Macron deze punten op de agenda houdt en er ook alles aan doet om er meerderheden rond te bouwen en ze ook daadwerkelijk te realiseren. Progressieve partijen kunnen in elk geval constructief meehelpen om eventuele meerderheden te bouwen. Maar er zijn nog wel meer terreinen waar progressieve partijen het verschil kunnen maken.

Een enthousiasmerend programma

We hebben in deze bijdrage gezien dat progressieve partijen in de Europese Unie momenteel wellicht zowat overal onder hun gewichtsklasse spelen: ze beschikken over meer electoraal potentieel dan hun huidige scores laten vermoeden. Een deel van de mogelijke kiezers wordt weggekaapt door rechtspopulistische partijen en door slimme politici van andere gezindten.

Dit betekent dat niet de indruk moet worden gewekt dat we als samenleving op een pad zitten dat naar omlaag voert. Immers, als dit de maatschappelijke consensus wordt, dan maken conservatieve en reactionaire krachten de redenering simpel af: als het vroeger beter was, laten we dan maar terugkeren naar waar we vandaan komen.

De meest hoopvolle strategie voor progressieve krachten is er een waarbij consequent hoop wordt geboden. Op dat vlak kunnen ze zich overtuigend onderscheiden van het rechtse populisme. Dit betekent dat niet de indruk moet worden gewekt dat we als samenleving op een pad zitten dat naar omlaag voert. Immers, als dit de maatschappelijke consensus wordt, dan maken conservatieve en reactionaire krachten de redenering simpel af: als het vroeger beter was, laten we dan maar terugkeren naar waar we vandaan komen. Dit pessimistische, zwarte, en wat zurige en wrange wereldbeeld staat haaks op het progressieve programma.

De thema's die vandaag de Europeanen sterkst beroeren, bieden veel aanknopingspunten voor een enthousiasmerend programma. Daarbij kan volop gebouwd worden op wat in het DNA zit van allerhande progressieve bewegingen: respect voor menselijke waardigheid, eerlijkheid en integriteit, bekommernis om minder bevoorrechten, solidariteit, een pleidooi voor werkelijke gelijke kansen, het stopzetten van de reproductie van ongelijkheid.

Als het – heel concreet – gaat over de vluchtelingenproblematiek, grootschalige belastingontwijking, de diepere aanpak van terreurbestrijding, racisme, sociale dumping, klimaatverandering, verkeersveiligheid of discriminatie in het onderwijs, dan is het telkens mogelijk om een vooruitstrevend programma uit te werken dat het progressieve DNA in alle volheid vertaalt in beleidsvoorstellen. De neiging om àlle kiezers aan te spreken, doet sommige partijen wel eens op de rem staan. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de moeizame omgang van sociaaldemocraten met het vluchtelingenvraagstuk. Onterecht. Het zal immers onmogelijk zijn om àlle kiezers te overtuigen. Maar met een begeesterend,

hoopvol en consequent programma, kunnen wel meer kiezers worden gewonnen dan vandaag het geval is. En met meer kiezers groeit uiteraard ook het politieke gewicht, en daarmee het vermogen om van de wereld een betere plek te maken.

Bio

Hendrik Vos is als hoogleraar verbonden aan de Vakgroep Politieke Wetenschappen van de Universiteit Gent. Hij publiceert over actuele thema's in de Europese politiek en over besluitvormingsprocessen. Voor een breder publiek schreef hij samen met VRT-journalist Rob Heirbaut het boek *Hoe Europa ons leven beïnvloedt*. Hendrik Vos schrijft ook vaak over de Europese Unie in de krant en becommentarieert geregeld actuele gebeurtenissen in de Europese politiek.

Eindnoot

1. https://www.clingendael.org/pub/2017/3/declinism-and-populism/